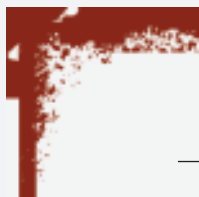

Tonko Maroević

Nakon intenzivne i inventivne pedagoške prakse, zaokružene objavljivanjem relevantnih stručnih priručnika, djelatnost profesorice Jadranke Damjanov razgranala se u dva paralelna smjera. S jedne strane okrenula se određenijim teorijskim promišljanjima i znanstveno-empirijskim istraživanjima (*Pogled i slika, Vizualni jezik i likovna umjetnost*), a s druge se zdušno posvetila prevođenju književnih, naročito poetskih, djela s materinskoga joj mađarskoga jezika. Najnovija knjiga, *Metafizika crteža* na neki je način *summa* njezinih - uže metodoloških, a šire duhovnih - životnih iskustava, čak svojevrsan oblik prevladavanja svih discipliniranih ograničenja u korist cjelovite vokacije.

Bijele korice s crvenim tekstom naslova upućuju na relativnu strogost pristupa. Velika crna točka na stražnjoj strani a gusti i dinamični preplet crte na naslovnici nude jednu od temeljnih tema i teza s kojima se ulazi u problematiku: naime, da je crtež nužno kretanje iz jedne točke po površini te da svojim kretanjem nudi različite opcije sugeriranja i svladavanja prostora. Metafizička dimenzija crteža naznačena je brojnim navodima iz kozmoloških ili filozofskih tekstova različite religijske provenijencije, često izvanoevropskih i nejudеоkršćanskih korijena. Time je

S ONU STRANU EMPIRIJE I TEORIJE

JADRANKA DAMJANOV, *Metafizika crteža*, Zagreb, Sipar, 2006., 333 str., ISBN 953-6415-41-0

također naglašena univerzalnost i arhetipskost nekih spoznaja, odnosno činjenica da su neke psihološke reakcije i "geštaltičke" premise zapravo općeljudska konstanta.

Nova knjiga Jadranke Damjanov višestruko je kolažna i montažna. Sustavno je provedena izmjena stranica s pisanim tekstom i stranica s likovnim reprodukcijama, tako da je osigurano dobro praćenje i bolje razumijevanje obrađivanih motiva. Osim toga sam tekst je prepun citatnih inkrustacija, organski interpoliranih u tijek razmatranja, a ne ukrasno dometnutih kao znanstvena "aparatura". Tek na posljednim listovima knjige dobijemo informaciju o izvorima i podrijetlu korištenih navoda.

Daleko najopsežniji prilog u knjizi je esej kojim je okrštena i cjelina. *Metafizika crteža* započinje razmatranjima odnosa između crte i kretanja, između ruke i poteza, između statičnosti oblika i iluzije unutarnjeg dinamizma, dakle promišljanjem nesvodivog bogatstva podrazumijevanih relacija ili, ako hoćete, specifične dijalektike oblika i značenja. Egzemplifikacija uzima u obzir golemi broj likovnih manifestacija svih vrsta i disciplina, svih tehnika i materijala, svih kultura i civilizacija. Znači da se analiziraju učinci linearnosti i

grafizma (ali i kromatike) na primjerima što idu od pećinskih crteža, preko Panteona i Chartresa, pa do Le Corbusierova Ronchampa, odnosno od Grünevalda i Leonarda pa do Kožarića i Dubravke Rakoci. Metodičnost postupka zahtijevala je da se započne od fenomena točke (i “točkastosti”), da se prijeđe preko mrlje i njezina negativnog obilježja (rupe), da se evidentiraju različiti stupnjevi rotacije (valni, elipsasti, spiralni), da se ilustriraju svojstva rubova, granica, pragova, da se ispitaju sustavi mreža i preklapanja crtovlja sve do labirintičnih oblika.

Razumije se, sva svođenja kompleksnih umjetničkih ostvarenja na temeljna kompozicijska načela nisu podjednako sustavno provedena, pa čak nisu uvijek ni dovoljno potanko izvedena. U nekim je primjerima ponuđena dugačka i obilna argumentacija, a neke su slike popraćene najškrtijim objašnjenjima. Stoga i uvjerljivost interpretacije zavisi kako od prikladnosti korištenoga primjera tako i od motiviranosti i nadahnutosti spisateljice, no mora se priznati da pretežu izrazito lucidna osvjetljenja i povremeno upravo kongenijalna tumačenja. Ako i nije sve u crti, kao što ni ne može biti, upravo čitanjem “grafičkih” silnica i linearnih direktrisa možemo se značajno približiti semantičkom i kreativnom meritumu mnogih likovnoumjetničkih (slikarskih, kiparskih, arhitektonskih i multimedijjskih, novopraksovnih) realizacija.

Nezavisno od korisnosti ponuđenih gledanja i pronicanja brojnih remek-djela, potrebno je makar digresijom upozoriti na širinu i slobodu s kojima Jadranka Damjanov tretira djela i činjenice iz povijesnoumjetničkog okružja. Pritom ponajprije mislim na njezine poticajne prostorne “rekonstrukcije” pleternih motiva

(reljefa iz Koljana, folija iz *Book of Durov*), kao oblik živoga razumijevanja složenih odnosa. Zatim ne treba preskočiti njezino uzimanje u obzir *land art* ostvarenja Ivana Ladislava Galeta te sposobnost kaptiranja ezoteričnog (ili makar eteričnog) smisla “jutarnjeg otkosa vodoravne linije” i “popodnevne kontemplacije okomite linije”. Uostalom, baš je time i ostala unutar “metafizike crte”.

Metafizika crteža

Jadranka Damjanov

Sigara/Zagreb/2006

Treba spomenuti da su i ostali eseji u knjizi također važni, a po mnogo čemu i komplementarni naslovnom tekstu. *Europska umjetnost i stanja svijesti* nudi primjenu istočnjačkih (yoga) iskustava i pojmova na zapadni kulturni krug, posebno na baštinu romaničkog kiparstva. *Neke fundamentalne podjele i razlikovanja* usredištene su oko problematike kaligrafije i ornamenta. Komparativne analize u eseju o Csontvaryju uračunavaju relacije s Mondrianom i Kleeom (iskušane i u paralelnom tumačenju Rembrandtova i De Chiricova

Razmetnoga sina). Interpretacija Piceljeva rada *Varijacija 04-8* bavi se posebno motivom formata kao razrješenja napetosti između obrisa i neboje. Tekst *Jedna slika Marijane Muljević ili postoji li nešto poput ženskog slikarstva?* primjerena je analiza kromatskih vrijednosti i psiholoških predilekcija za neke oblike, no, dakako, ne nudi jednoznačan odgovor na sugestivno postavljeno pitanje,

nego znački daje elemente za prosudbu i meritorno otvara problem. Konačno, *Sedam pojmova* (samoodnosnost, slojevitost, ljepota, granica, preobrazba i cjeloća) jesu mali repertorij strukovnoga konceptualnog instrumentarija, no sa svjesnim i namjernim ostajanjem u “metafizičkim” okvirima savršenoga broja.